

Republica LETONIA

Sistemul de securitate socială

Asigurările sociale de stat reprezintă unul dintre domeniile de protecție socială care asigură compensarea parțială a contribuabililor plătitori de contribuții de asigurări sociale pentru pierderea veniturilor anterioare datorate bătrâneții, șomajului, handicapului, pierderii susținătorului, bolii, concediului pre sau post natal, sau suferirii unui accident sau contactării unei boli profesionale. Departamentul de asigurări sociale lucrează îndeaproape cu Agenția de stat pentru asigurări sociale, o agenție a ministerului bunăstării, care administrează bugetul special al asigurărilor sociale și acordă pensii, prestații și compensații de asigurări sociale și organizează plata acestora.

În Letonia, chestiunile în legătură cu acordarea și plata compensațiilor de asigurări sunt gestionate de Agenția de stat a asigurărilor sociale. Serviciile sociale și legea de asistență socială stipulează principiile pentru primirea și furnizarea acțiunilor de asistență socială, ocrotire socială și serviciilor de reabilitare reintegrare socială, categoriile de persoane eligibile pentru aceste servicii și asistență, ca și principiile de finanțare.

Asigurările pentru șomaj

Prestațiile pentru șomaj sunt acordate persoanelor asigurate împotriva riscului de șomaj și care sunt înregistrate ca șomeri. Persoanele șomere care au fost asigurate pentru cel puțin un an de zile, și care au plătit contribuții la sistemul social obligatoriu de asigurări pentru șomaj în contul propriu în Republica Letonia pentru cel puțin 9 luni într-o perioadă de 12 luni înainte de data înregistrării ca persoană aflată în șomaj și este eligibilă pentru prestațiile de șomaj. Dacă plățile pentru asigurări au fost efectuate pentru mai puțin de 9 luni, dar continuă să fie efectuate și după ce persoana se înregistrează ca șomer, dreptul la prestații și cele 9 luni de plată necesare sunt calculate pentru perioada de 12 luni dinaintea datei de acordare a prestațiilor. Șomerii în contul cărora nu au fost plătite contribuțiile de asigurări pentru șomaj în ultimele 12 luni înainte de a se înregistra ca șomeri, sau în contul cărora au fost achitate contribuțiile pentru mai puțin de 9 luni, dar care pe parcursul acestei perioade s-au încadrat într-una din categoriile următoare, sunt de asemenea eligibili pentru prestații:

persoane care și-au recuperat capacitatea de muncă în urma invalidității;

persoane care au în îngrijire un copil cu handicap până la împlinirea de către acesta a vârstei de 16 ani.

În aceste situații persoanele sunt eligibile pentru prestații numai dacă ele se înregistrează la Agenția de stat pentru ocupare în decurs de o lună de la data la care și-au recăpătat capacitatea de muncă, sau de la data la care copilul cu handicap îngrijit de persoana respectivă a împlinit 16 ani sau de la data la care copilul cu handicap a decedat înaintea împlinirii vârstei de 16 ani.

Pentru un șomer care anterior a fost lucrător salariat angajat înainte de a se înregistra ca șomer, cuantumul prestației pentru șomaj este calculat proporțional cu perioada asigurată lui/ei și a venitului pentru care au fost calculate contribuții pentru asigurările sociale de stat – câștigurile aferente contribuției pentru asigurări:

cu o perioadă de asigurare de la 1 la 9 ani (inclusiv) – 50% din câștigurile din contribuția medie de asigurare;

cu o perioadă de asigurare de la 10 la 19 ani (inclusiv) – 55% din câștigurile din contribuția medie de asigurare;

cu o perioadă de asigurare de la 20 la 29 ani (inclusiv) – 60% din câștigurile din contribuția medie de asigurare;

cu o perioadă de asigurare de peste 30 de ani – 65% din câștigurile din contribuția medie de asigurare.

Perioada totală pentru care se pot primi prestații pentru șomaj este de 9 luni în cadrul unei perioade de 12 luni de la data la care a fost acordată prestația.

Prestația pentru șomaj este plătită pe baza duratei șomajului:

primele 3 luni – 100% din cuantumul eligibil;

următoarele 3 luni – 75% din cuantumul eligibil;

ultimele 3 luni – 50% din cuantumul eligibil.

Exportul prestațiilor pentru șomaj

Dacă o persoană este șomeră într-un stat membru al Uniunii Europene sau într-o țară din Spațiul Economic European și i s-au acordat prestații pentru șomaj, persoana respectivă poate fi în căutarea unui loc de muncă în Letonia și să continue să primească prestații din țara din care vine. Acesta este intitulat export de prestații de șomaj. Pentru a avea posibilitatea de a exporta prestația pentru șomaj către Letonia, este necesar de a solicita formularul E 303 de la instituția competentă din propria țară. După primirea formularului E 303 și sosirea în Letonia, persoana trebuie să se înregistreze la agenția de stat pentru ocupare în cadrul unei perioade de 7 zile și să depună formularul E 303 la Agenția de stat pentru asigurări sociale. Această persoană va continua să primească prestația pentru șomaj acordată în țara proprie și în Letonia pentru o perioadă de 3 luni.

Pentru informații suplimentare referitoare la prestațiile pentru șomaj se poate consulta pagina de internet a Agenției de stat pentru asigurări sociale: www.vsaa.lv sau se poate suna gratuit la linia telefonică pentru informații: + 371 8001015.

Asigurarea pentru boală

Persoanele asigurate social care suferă de pierderea temporară a capacității de muncă, pierderea permanentă a capacității de muncă sau decesul datorat unui accident de muncă sau unei boli profesionale sunt eligibile să primească compensații de asigurare.

Atunci când începe să lucreze, angajatul este obligat să-și încheie și încheie asigurare socială cu plata contribuției. Cota de contribuție, inclusiv asigurarea socială împotriva accidentelor de muncă și a bolilor profesionale, dacă un angajat este asigurat pentru toate formele de asigurări sociale este de 33,09% din veniturile câștigate eligibile. Distribuția cotelor de contribuții obligatorii între angajator și angajat este de 24,09% și respectiv 9%. Contribuția obligatorie pentru asigurarea de maternitate și boală este de 2,37%.

Cuquantumul oricărei compensații de asigurare care se achită depinde de câștigurile medii ale persoanei pentru care se plătește contribuția, care este stabilită pentru o perioadă de 6 luni (exclusiv cele 2 luni anterioare lunii în care a avut loc accidentul de muncă sau a fost depistată boala profesională).

Următoarele documente trebuie depuse atunci când se adresează o solicitare de asigurări:

o cerere pentru compensație;

o declarație referitoare la accidentul de la locul de muncă sau la raportul asupra sănătății și capacității de muncă al comitetului de doctori (VDEĀK) privind depistarea bolii profesionale.

Serviciile de asigurări de sănătate sunt de asemenea furnizate de societăți private pe acțiuni .

Pentru informații suplimentare privind asigurările de sănătate se poate accesa pagina de internet a Agenției de stat de asigurări sociale: www.vsaa.lv sau linia telefonică gratuită de informații: +371 8001015.

Prestații familiale și de maternitate

Prestația pentru maternitate

Prestațiile pentru maternitate sunt acordate persoanelor asigurate social și sunt plătite în cadrul perioadei de concediu medical pentru naștere și maternitate dacă femeia își pierde veniturile de la locul de muncă plătit sau dacă femeia – lucrător independent își pierde veniturile. Cele 56 de zile de concediu de maternitate și cele 56 de zile pentru concediu de naștere sunt cumulate, iar prestațiile pentru maternitate sunt acordate pentru 112 zile calendaristice. Femeile care urmează un tratament medical la o instituție preventivă de sănătate în legătură cu starea de graviditate, în cazul în care tratamentul a început înainte de a 12-a săptămână de sarcină și continuă pe parcursul perioadei de sarcină pentru care se primesc prestații de maternitate, pentru un concediu suplimentar de 14 zile, care se adaugă la concediul de maternitate, înseamnă că prestațiile sunt acordate pentru un total de 70 de zile calendaristice. Prestația de maternitate totalizează 100 de procente din prestația beneficiarului, calculată pe baza câștigurilor medii asigurate pentru care se plătește contribuție, provenite din veniturile realizate într-o perioadă de 6 luni (pentru lucrătorii independenți – 12 luni), pentru care au fost achitate contribuțiile pentru asigurările sociale de stat (declarat).

Prestații de paternitate

Prestația de paternitate este acordată și plătită tatălui asigurat social al copilului care a fost acordată pentru un concediu medical care totalizează 10 zile calendaristice în conexiune cu data de naștere a copilului. Prestația de paternitate totalizează 80 % din prestația beneficiarului ca urmare a plății contribuției de asigurări medii asupra veniturilor, calculată asupra venitului pentru șase luni (pentru lucrătorii independenți – 12 luni) perioadă pentru care au fost declarate contribuțiile de asigurări.

Plata indemnizației de naștere

Prestația este acordată unuia dintre părinții copilului sau tutorelui pentru copilul căruia i-a fost dat un număr personal de identificare, dar nu mai curând de 8 zile după nașterea copilului. Plata indemnizației de naștere poate fi solicitată în termen de 12 luni de la nașterea copilului sau de la data stabilirii tutelei (dacă copilul s-a mai aflat sub tutelă înainte de a împlini vârsta de 1 an). Cuantumul plății indemnizației de naștere este de 296 LVL (426 EUR) pentru fiecare copil; următoarele premii sunt plătite suplimentar la cuantumul de bază pentru plățile indemnizației de naștere: LVL 100 (EUR 143) pentru primul copil, LVL 150 (LVL 215) pentru al doilea copil LVL 200 (EUR 286) pentru al treilea și fiecare dintre următorii copii născuți în familie.

Prestația pentru îngrijirea copilului

Prestația este acordată unuia dintre părinții copilului, care are responsabilitatea îngrijirii copilului:

- Până la un an, dacă persoana nu era angajată în muncă la momentul acordării prestației;
- Până la un an, dacă persoana era angajată în muncă la momentul acordării prestației și se găsește în concediu pentru îngrijirea copilului;
- Până la un an, dacă persoana era angajată în muncă la momentul acordării prestației (este considerat ca fiind lucrător salariat sau lucrător independent în concordanță cu Legea de Asigurări Sociale de Stat) și este angajată în muncă pe perioada îngrijirii copilului, dar nu este în concediu medical pentru îngrijirea copilului;
- De la vârsta de un an la doi ani.

Prestația nu este acordată dacă pe parcursul aceleiași perioade celuilalt părinte i-au fost acordate prestații de maternitate.

Prestația de stat pentru familie

Prestația este acordată unuia dintre părinții copilului sau tutorelui sau persoanei care are în îngrijire copilul potrivit unei decizii a instanței de încredințare / custodie (instanță locală de circumscripție) pentru copilul căruia i-a fost atribuit un număr personal de identificare.

Cuquantumul prestației de stat pentru familie depinde de numărul total de copii din familie:

- Pentru primul copil: LVL 8 (EUR 11.40) pe lună,
- Pentru al doilea copil: LVL 9.60 (EUR 13.70) pe lună,
- Pentru al treilea copil: LVL 12.80 (EUR 18.3) pe lună,
- Pentru al patrulea și pentru următorii copii: LVL 14.40 (EUR 20.60) pe lună.

Pentru informații suplimentare privind prestațiile pentru familie și copii se poate accesa pagina de internet a Agenției de stat pentru asigurări sociale: www.vsaa.lv sau linia telefonică gratuită de informații: +371 8001015.

Pensii

Pensiile sunt acordate potrivit Legii pensiilor de stat.

Începând cu luna iulie 2001, în Letonia operează un sistem de pensii cu trei piloni, cuprinzând primul nivel (sistem obligatoriu de pensii de stat), al doilea nivel (scheme de pensii de stat) și al treilea nivel (scheme de pensii voluntare private).

Primul nivel de pensii implică toți contribuabilii la asigurările sociale. Contribuabilii sunt obișnuiți să finanțeze pensiile pentru bătrânețe ale generației actuale de pensionari.

Participanții la al doilea nivel de pensii pot alege un administrator de investiții pentru a investi contribuțiile pe piețele financiare pentru a asigura o creștere a economiilor pentru pensie a respectivilor contribuabili.

Persoanele participante la Pensiju sistēmas 3. līmenis, al treilea nivel de pensii își pot spori în mod adițional economiile în cadrul fondurilor private de pensii.

Pensia pentru bătrânețe

Persoanele care locuiesc în Letonia și care la momentul ieșirii la pensie au cel puțin zece ani de asigurare (muncă), și care au împlinit vârsta de pensionare, au dreptul să primească pensia pentru bătrânețe. Vârsta curentă de pensionare pentru bărbați este de 62 de ani, și pentru femei de 61,5 ani. Bărbații și femeile cu asigurare de cel puțin 30 de ani au dreptul să-și primească pensia de bătrânețe cu doi ani înainte de vârsta de pensionare la momentul solicitării unei pensii anticipate; bărbații nu pot solicita pensia anticipată înainte de a împlini 60 de ani. Pensia anticipată se poate plăti dacă pensionarul nu lucrează.

Persoanele cu asigurare pentru nu mai puțin de 30 de ani, care au avut în îngrijire 5 sau mai mulți copii sau un copil cu handicap, au dreptul să-și solicite pensia de bătrânețe cu 5 ani înainte de a împlini 62 de ani conform cerințelor legale. În aceste situații, toți copiii trebuie să fie în vârstă de cel puțin 8 ani. O persoană privată de libertate sau de drepturile de custodie nu poate beneficia de drepturile menționate anterior.

Pensia de urmaș, în cazul decesului susținătorului de familie

Cetățenii Letoniei care îndeplinesc următoarele criterii au dreptul să primească pensie de urmaș ca urmare a decesului susținătorului de familie, dacă persoana decedată era asigurată social:

copiii defunctului, indiferent dacă au fost sau nu susținuți de acesta;

copiii sub 18 ani;

copiii indiferent de vârstă care au dobândit un handicap înainte de a împlini 18 ani;

copiii adoptați;

membrii de familie ai persoanei decedate care sunt în incapacitate de muncă și care au fost susținuți de defunct: frați, surori, nepoți sub 18 ani care nu au părinți capabili de muncă;

frați, surori, nepoți indiferent de vârstă dacă au dobândit un handicap înainte de a împlini 18 ani și care nu au părinți capabili de muncă.

Persoanele menționate anterior sunt îndreptățite la această pensie după împlinirea vârstei de 18 ani dacă sunt studenți la cursurile de zi ale instituțiilor educaționale și nu au împlinit 24 de ani.

Cuantumul total calculat al pensiei de urmaș, ca urmare a decesului susținătorului de familie nu poate fi mai mic decât ajutorul social de stat din asigurare. Pensia de urmaș ca urmare a decesului susținătorului de familie este acordată de la data depunerii documentelor justificative ale decesului susținătorului de familie, dar nu mai târziu de 12 luni de la decesul susținătorului de familie.

Pensia de invaliditate

Dreptul la pensia de invaliditate o au persoanele care au cel puțin trei ani de asigurare (muncă) serviciu, care sunt luate în considerare de Comitetul Doctorilor Experți pentru Capacitatea de Muncă și Sănătate ca fiind handicap și care nu au atins vârsta statutară de pensionare, și pentru care cauza handicapului nu a fost un accident de muncă sau o boală profesională.

Pensia minimă pentru handicap este acordată dacă în 5 ani anteriori acordării pensiei pentru handicap, persoana nu a fost supusă asigurării pentru handicap.

Persoanele cu handicap care au atins vârsta de pensionare statutară primesc pensie pentru bătrânețe în locul pensiei pentru handicap.

Pentru informații suplimentare privind pensiile se poate accesa pagina de internet a Agenției de stat pentru asigurări sociale: www.vsaa.lv sau linia telefonică gratuită de informații: +371 8001015.

Formularele Europene E

Cardul european de asigurări de sănătate (EHIC)

La prezentarea EHIC, îngrijirile medicale sunt acordate în aceeași măsură ca și pentru cetățenii țării respective.

Această asistență medicală va fi acordată de centrele de tratament și doctorii care acordă servicii de îngrijiri medicale garantate de stat în țara respectivă. Înainte de a primi servicii de îngrijiri medicale, persoana interesată trebuie să clarifice cu centrul de tratament sau doctorul dacă instituția respectivă acceptă cardul de sănătate EHIC. EHIC este emis de Agenția de Asigurări Obligatorii de Stat pentru Sănătate.

Formularul E 112 „Certificat privind menținerea dreptului la prestațiile de boală și maternitate în curs de acordare” este emis dacă persoana dorește să călătorească într-un alt stat membru al UE, într-o țară SEE sau Elveția și primește acolo tratament medical programat. Formularul E 112 este emis de Agenția de Asigurări Obligatorii de Stat pentru Sănătate.

Formularul E 106 „Certificat privind dreptul de a primi prestații de asigurări de boală și maternitate sub forma serviciilor acordate unei persoane care își are reședința în alt stat decât statul competent”. Formularul E 106 este emis de Agenția de Asigurări Obligatorii de Stat pentru Sănătate.

Formularul E 101 confirmă angajatorului și instituției responsabile din țara unde persoana este înscrisă asupra faptului că în Letonia se achită contribuțiile la sistemul de asigurări sociale obligatorii.

Formularul E 303 asigură exportul de prestații pentru șomaj către țara unde s-a deplasat șomerul. Formularul E 303 este emis de Agenția de Asigurări Sociale de Stat.

Pentru informații suplimentare privind formularele europene E-forms se poate accesa pagina de internet a Agenției de Stat pentru Asigurări Sociale: www.vsaa.lv și pagina de internet a Agenției de Stat pentru Asigurări Obligatorii pentru Sănătate: www.voava.gov.lv.